

SUKCESJA APOSTOLSKA

Jezus Chrystus nie udzielił władzy kluczy tylko Piotrowi Apostołowi (Mt 16,18-19; WA 1,653) ani władzy rozwiązywania i związywania tylko apostołom – wszyscy ochrzczeni są uprawomocnieni do czynności apost. (WA 12,184); każdy wierzący jest uprawniony do głoszenia słowa, udzielania chrztu, odpuszczania grzechów w imię Chrystusa (WA 12,317; 15,720); chrzest przekazuje s.a. wiary (*successio fidei* – WA 6,560-567), jednak urząd może objąć tylko osoba wybrana i powołana przez wspólnotę (WA 6,566); Ph. → Melancthon zaznaczał, że pastor powinien być *rite vocatus* (*Confessio Augustana*, art. XIV) i uznawał sakramentalny charakter ordynacji; reformatorzy podkreślali konieczność daru Ducha Świętego do głoszenia słowa (brak wzmianki o szczególnej asystencji Ducha Świętego w urzędzie pastora czy biskupa); Luter, udzielając 1542 i 1545 sakramentu święceń biskupich, podkreślał wagę urzędu biskupa dla Kościoła (*Exempel einen rechten Bischof zu weihen*, 1542); zawieszenie władzy biskupów umożliwiło przejście tej jurysdykcji władzy świeckiej (książęta uznawani byli za *summi episcopi*; wg określenia Lutra – *Notbischof*); J. → Kalwin wskazywał na ciągłość s.a. jako istnienia Kościoła od apostołów do czasów współcz. w nauczaniu, sukcesję życia w duchu apost. i misji głoszenia słowa, udzielania chrztu i sprawowania Wierzy Pańskiej; sukcesja wiary stanowi wg niego podstawę urzędu duch. jako *ministerium Verbi* oraz porządku kośc. (*Christiana religionis institutio* IV 3 i 10); s.a. *fidei* rozumiano w kontekście pneumatologicznym (Duch Święty udziela swych darów wspólnocie oraz posługiwaniu dla wspólnoty) i soteriologicznym (dla dobra wiernych wspólnota może wyznaczyć prezbitera, który głosi słowo i udziela sakramentów).

Niektóre Kościoły luterzańskie mają s.a. przekazaną przez Kościół Szwecji lub Kościoły anglik.; Kościoły luterzańskie i anglik. uznają wzajemnie swą s.a. oraz Kościołów prawosł. i kat.; Kościoły kat. i prawosł. nie uznają w pełni s.a. Kościołów anglik. i luterzańskich z powodu różnic w rozumieniu Eucharystii, kapłaństwa i udzielania sakramentu święceń kobietom.

Podstawą organizacji Kościołów reform. jest ustrój prezbiterialny (→ prezbiterianizm); istnieją Kościoły ewang.-reform., które zachowały urząd biskupa (Kościół Reform. Węgier, Kościół Reform. Rumunii, Węg. Kościół Reform. w Ameryce oraz Kościół Ewang.-Reform. w RP – superintendentowi gen. przysługuje w nim tytuł bpa Kościoła); ważną s.a. posiada Reformed Episcopal Church in England, uznający → episkopalizm w reformowanym anglikanizmie za starszą tradycję chrześcijaństwa i dziedzictwo Church of England.

W pol. Kościele ewang. nie istniała s.a. formalna; decyzją ces. Mikołaja I powstał 1849 urząd superintendenta, wspierany przez seniorów diecezji; 1987 Kościół luterński przyjął zalecenie, by przy konsekracji biskupiej był przynajmniej 1 bp anglik. jako znak dążenia Kościołów do interkomunii i intercelebriacji; 1991 Kościół luterński w Polsce zrezygnował z urzędu seniora diecezji, zalecając wybory bpów diec.; 1996 dokonano ich konsekracji, zachowując formalną s.a., przejętą ze Szwecji; bpi luterzańscy przekazali 2002 s.a. Kościołowi Ewang.-Reform. w RP w czasie konsekracji biskupiej.

Monika Waluś

F. Heiler, *Im Ringen um die Kirche*, Mn 1931, 479-516; tenże, *Sakrament, kirchliches Amt und a.S.*, Die Hochkirche 14(1932) 126-141; E. Benz, *Bischofsamt und a.S. im deutschen Protestantismus*, St 1953; E. Schlink, *Der kommende Christus und die kirchlichen Traditionen*, Gó 1961, 160-195; G.G. Blum, *Tradition und Sukzession*, B 1963; E. Schlink, *Ökumenische Dogmatik*, Gó 1983, 1985², 614-621; S.J. Koza, *Ewangelijna katolickość*, Lb 1987, 254-258; *Porvoor gemeinsame Feststellung*, Han 1996; S.C. Napiórkowski, *Wierzę w jeden Kościół*, Tw 2000 (passim); J. Winter, *Zum Amtsverständnis der römisch-katholischen und der evangelischen Kirche*, w: *Kirche und Religion im sozialen Rechtsstaat*, B 2003, 975-985; A.F. von Campenhausen, RGG VII (2004⁴) 1861-1862 (bibliogr.).

Stanisław Józef Koza

IV. DOKTRYNA ANGLIKAŃSKA – Wyróżnia się 2 gł. nurty teol., które w odmienny sposób ujmują kwestię s.a.; pierwszy, reprezentowany przez teologów anglokat., utrzymu-

je, że urząd kośc. został ustanowiony bezpośrednio przez zmartwychwstałego Jezusa Chrystusa, który misję głoszenia Ewangelii powierzył apostołom, ci zaś przekazali swój urząd nast. pokoleniom; dzięki nieprzerwanemu następstwu konsekracji biskupów urząd apost. przetrwał do dziś; s.a. rozumiana jest gł. jako proces ciągłego odtwarzania istotnego dla Kościoła urzędu, a także przekaz pełni władzy kolejnym biskupom, misji oraz autorytetu, które od Jezusa Chrystusa otrzymali apostołowie; dzięki nieprzerwanemu łańcuchowi konsekracji biskupich ma miejsce linearny – „horyzontalny” proces „przepływu” łaski; trwanie Kościoła jest nierozzerwalnie związane z s.a. biskupów; hist. → episkopat pozostaje całkowicie związany z → apostolskością Kościoła i stanowi wyraz nieprzerwanej sukcesji biskupich ordynacji, co prowadzi do utożsamienia określeń – hist. urząd bpa i s.a.; w ujęciu anglokatolików s.a. stanowi kryterium oceny eklezjalności in. Kościołów, ważności ich urzędów i sakramentów; tylko urzędy kośc. przyjęte w s.a. są ważne i tylko one mogą udzielać ważne sakramentów; to stanowisko nie ma jednak ekskluzywnego charakteru, dlatego nieważnym z powodu braku s.a. urzędem przyznaje się nieraz określoną skuteczność niebędącą jednak dowodem ich ważności; Bóg może przez nie (choć nie dzięki nim) skutecznie działać; reprezentanci tego kierunku stoją na stanowisku, że jedność i ciągłość Kościoła są całkowicie związane z s.a. w urzędzie biskupa jako ich formalnym kryterium; urząd biskupa, a wraz z nim s.a. przynależą zatem do istoty Kościoła.

Drugi nurt teol. w anglikanizmie obejmuje ujęcia odbiegające od anglokat. koncepcji s.a., a sprzyjające wyrosłym z reformacji twierdzeniom, że apostołowie stanowili jednorazowe wydarzenie w historii Kościoła, które w żaden sposób nie mogło zostać przekazane dalej; ukształtowanie się monarchicznego urzędu biskupa i systemu sukcesji przez gest nałożenia rąk (→ nakładanie rąk) nie jest więc działaniem apost., ale wynikiem konsolidacji porządku kośc. w obliczu zagrożeń zewn. ze strony → gnostycyzmu; zaś apostolskość urzędu kośc. wynika ze spełniania funkcji, które podejmowali także apostołowie, a które nie były związane wyłącznie z ich osobami; w tym sensie urząd biskupa pochodzi od urzędu apostołów i na nim się opiera, nie będąc jednak z nim identycznym; rozwój episkopatu hist. i sukcesji biskupiej (podobnie jak ukształtowanie się nowotest. kanonu czy formuł wiary) postrzega się najczęściej jako efekt i dar opatrnościowego działania Ducha Świętego; hist. episkopat przynależy do istoty Kościoła, jednak trwanie Kościoła nie jest zależne wyłącznie od niego (*plene esse*); stanowi on widzialny znak oraz wyraz ciągłości Kościoła przez wszystkie wieki i znak jego jedności (→ jedność Kościoła); sukcesja biskupa jest jednym z elementów ciągłości i łączności Kościoła z wydarzeniem zbawczym Jezusa Chrystusa, stawianym obok takich konstytutywnych elementów ciągłości Kościoła, jak kontynuacja apost. wiary i nauki oraz ciągłości życia sakramentalnego; użycie pojęcia „znak” miało wskazywać, że sukcesja urzędu biskupa nie utożsamia się z oznaczaną rzeczywistością; także bez zachowania tej sukcesji możliwe jest trwanie owej ciągłości; jej skuteczna rola urzeczywistnia się wówczas, gdy urząd trwający w tej sukcesji spełnia wiernie apost. posłannictwo w służbie słowu i sakramentom.

Wewnątrzanglikańskie dyskusje zaowocowały pod koniec XX w. nowszymi doktrynalnymi ujęciami s.a.; zgodnie z nimi punktem wyjścia rozważań jest stwierdzenie, że cały Kościół ze względu na swój początek i powierzony mu misję ma apost. charakter; apostolskość Kościoła zakotwiczona jest w posłannictwie Syna, Jezusa Chrystusa, przez Ojca; Kościół zachowuje apostolskość, o ile jako całość trwa w apost. sukcesji powierzonego mu posłannictwa; w ramach apostolskości i s.a. całego Kościoła umieszcza się urząd kośc., który został ustanowiony przez Boga i stanowi znak oraz narzędzie zachowania tożsamości Kościoła; zadaniem urzędu jest wzmocnienie i zapewnienie trwałości świadectwa apost.; szczególna rola przypada tu